

Telegraful Român

Apare Marția, Joia și Sâmbăta

ABONAMENTUL:

Pe un an 24 leu.

Pe șase luni 12 leu. — Pe trei luni 6 leu.

Abonamentele și inserțiunile să se adreseze Administrației ziarului «Telegraful Român», Sibiu, str. Măcelarilor 45.

Corespondențele

să se adreseze Redacției «Telegrafului Român», str. Măcelarilor Nr. 45. Seriozii nefrancate se refuză. — Articoli nepublicați nu se înapoiază.

INSERTIUNILE:

Un sir cu litere mărunte pentru întâia oară 30 fil., pentru a doua și a treia oară cîte 20 fil.

Pentru inserate mai mari după invocată.

Adevăruri vechi și pururea actuale...

Din ciocanile nenumărate, către infățișează istoria între nedreptăți învechite și năzuințe încordate spre așezarea drepturilor firești în locul ce li se cuvine, — ideea națională s'a înălțat strălucitoare ca un sfânt steag de luptă al tuturor popoarelor, care n'au avut în vîforul și urgia trecutului putință de a-și desvolta liber toate facultățile, cu care le-a înzestrat Atotputernicul.

Unul dintre conducătorii popoarelor luptătoare pentru viața națională deplină, vestitul agitator și dictator al ungurimei, Kossuth Lajos, spunea cu toată hotărârea, că:

«fără naționalitate viața este de prisos. A pierde naționalitatea este a muri ca popor. Pentru aceasta naționalitate și limba sănătate mai scumpe, decât libertatea. Căci libertatea pierdută se poate recuceri, pe când naționalitatea odată pierdută rămâne pierdută pentru totdeauna».

Adevărul cuprins în aceste cuvinte lapidare este de actualitate și în timpul de față, ca și în clipa când a fost rostit în forma aceasta pregnantă și convingătoare. Întreagă povara lui o va simți cu adâncă durere în deosebi poporul, care este amintat cu pierderea școalelor sale, cu înlăturarea limbii sale din învățământul popor și înlocuirea ei prin alta, care nu e dorită de părinți și nici înțeleasă de copiii lor.

Câtă distanță dela felul de cugare al înțeleptilor bărbați de stat, cari au așezat pe temelii solide clădirea constituțională a patriei noastre și până la încercarea nouă de a lipsi pe cetățenii leali și jertfitorii de cel mai elementar drept firesc al lor, de dreptul de a-și crește copilașii în propria lor școală și în limba maicii lor!

Alcătitorul legii școlare fundamentale a patriei noastre, Eötvös, încă din primăvara anului 1848, când ajunsese pentru întâia dată ministru în cabinetul contelui Batthyány Lajos, elaborase un proiect de lege pentru organizarea învățământului popor. În §. 13 al acestui proiect a dat o frumoasă dovadă despre bunele intențuni, de care era călăuzit față de toți locuitorii țării, de orice limbă, naționă sau confesiune ar fi. Aici se impune statului datoria de a înființa și susține în una și aceeași comună școală separată pentru fiecare confesiune, dacă are cel puțin 50 copii obligați a cercetă școală.

Proiectul lui Eötvös a ajuns abea pe la mijlocul lunii August 1848 în desbatere, când spiritele erau foarte agitate din cauza frământărilor revoluționare. De aceea scria poetul Alexandru Petőfi la 10 August 1848 într'un articol de ziar:

«Ați putea lăsa la o parte cheia educației acum când nici nu știm, dacă vom avea pe cine educă, ori nu...»

Ea a și fost lăsată la o parte. Dar când a luat Eötvös pentru a

două oară, la 1868, conducerea ministerului de culte și instrucție publică, a reușit să-i dea o deslegare corespunzătoare imprejurărilor. Deși nu putea să mulțumească toate aşteptările, nu s'a suiat a fixă în §. 58 al *articoului de lege 38 din 1868* principiul just și singur admisibil, ca în școala poporala fiecare elev să-și primească instrucția în limba maternă.

Cu toate că pomenitul articol de lege este și astăzi în vigoare, principiul statorit în §. 58 a fost nesocotit de toți urmașii lui Eötvös, și nu-i luat în seamă nici astăzi.

Astfel, în privința chestiei școlare, desvoltarea în ultimele decenii n'a făcut nici un pas înainte, ci a mers dimpotrivă: dela lumină spre întuneric, încât nu numai veacul al XIX sau al XX ar trebui să se sfiească de rezultatele ei, ci chiar și secolul al XVIII s'ar rușină dăsa regres. Căci de atunci spusește vestitul profesor și filosof Apáczai Cseri János în discursul său despre necesitatea școalelor, că este ticăloasă națiunea, care și poate primi învățătura numai în limbă străină. (Nyomorult az a nemzet, a melyik tudományt csak idegen nyelven merítet).

In timpul din urmă se ivesc oarecare presemne, că nici opinia publică ungurească nu este împăcată cu felul de procedare a guvernului țării în cauza statificării de școale.

Astfel în *Budapesti Hirlap* din 23 Martie 1918 s'a putut citi următorul advertisment: Statul nici nu are drept a se mesteca în mod atât de brutal în dreptul părinților, pe baza cărui *drept lăsat de Dumnezeu* părinții însăși au să decidă în ce spirit să fie crescuți copiii lor. («Az államnak nincs is joga ily brutálisan belenyulni a szülők jogába, a mely istenadta jog alapján maguk a szülők határozzák meg, hogy milyen szellemben neveződjenek gyermekik»).

Nu știm dacă aceste adevăruri vechi și pururea nouă vor putea să pătrundă și în cugetul acelor, cari din voia întâmplării ar fi chemați să inaugureze o direcție mai sănătoasă în toate chestiile școlare și culturale din patria noastră. Dar știm o vorbă veche și verificată prin serii infinite de experiențe:

Naturae non imperatur, nisi paretur.

Și nădăduim, că drepturile lăsate de însuși Dumnezeu pentru toate popoarele din lume nu vor putea fi desființate prin nici o lege omenească.

In această nădejde este țaria și măngăerea noastră.

Din camera ungăreșă. În ședința din 23 I. c. a vorbit ministrul de alimentație, principele Ludovic Windischgrätz. Ocupându-se cu o vorbire a prim-ministrului austriac Seidler, ministrul a susținut că nici guvernul ungăr, nici ministrul de externe n'au luat asupra lor nici un fel de îndatorire cu raport la întrebuițarea viitoarei recolte. Tratativele ce se urmează acum au de scop asigurarea proviziilor statelor aliate pentru anul cel mai de aproape. Ministrul Windischgrätz motivează pe larg necesitatea rechiziționărilor, care s'au făcut

pentru trebuințele noastre proprii, și nu cum din greșală s'a crezut, pentru satisfacerea cerințelor austriace. Pe seama armatei trebuie să mai dăm până la 15 iunie cinci mii de vagoane de bucate, și să aducem jertfe nouă pentru procurarea lor. Opoziția a intrerupt mai de multe ori vorbirea ministrului. Majoritatea însă a aprobat ministrul.

Sedinta din 24 I. c. s'a schimbat în ședință secretă și a durat până la 2 ore d. a. Cum spun ziarele, în această ședință s'au desbătut și chestiuni de alimentare. Rădescrizându-se ședința publică, dieta s'a ajunat până la ziua de 4 Iunie.

Problemele parlamentului român. Cu prilejul alegerilor pentru parlamentul român, partidul conservator a ținut zilele acestea în București și adunare, în care prim-ministrul, d-l Marghiloman, a stabilit următoarele probleme, ce cad în sarcina viitoarei camere:

Ratificarea tratatului de pace, *statuirea responsabilității* pentru răsboiul României, reforme interne, între care și reforma legii de presă.

Ministrul președinte mai cere să fie trasă la răspundere toți cei ce s'au îmboğățit pe nedrept, și să se pedepsească toți aceia, pentru cari mii de oameni au fost dejunii și osândii fără să fie vinovați.

D-l Marghiloman declară, după constatăriile mai pe sus de îndoială facute de comandanții armatei române, că România a intrat nepregătită în răsboi.

Sinoadele eparhiale și comisarii guvernului

Ziarul *Pester Lloyd* din 18 I. c. publică următorul articol:

In discuțiile sinodului arhidiecezan din Sibiu, la 16 Mai, s'a întâmplat un lucru neplăcut. Mitropolitul care a prezidat sinodul, în prezența comisarului guvernului, baronul Dr. Emil Petrichevich Horváth, a trebuit să constate că numai 13 membri sănătate de față, prin urmare sinodul nu mai poate aduce hotărâri valide.

Faptul acesta trebuie însemnat cu atât mai vârtos, că și sinoadele din Caransebeș și Arad, ale bisericii gr. or. române, au decurs fără rezultat, și episcopii dela Caransebeș și Arad au trebuit să constate că nu s'au întrunit în ședință decât 13 membri, prin urmare sinoadele nu puteau continua lucrările lor.

Acetea împrejurări provoacă fizșe bănuială, că aici am avut de a face cu o procedare organizată, care trebuie considerată ca o boicotare a comisarilor stăpânirii, trimiși de guvernul ungur pentru exercitarea dreptului de control al Coroanei în fiecare sinod în parte.

Delegarea de comisari ai guvernului la sinoade a format nu de mult obiectul unei hotărâri a camerei ungare cu puțin înainte de a se întâlni sinodul din Arad. Deputatul St. C. Pop a adresat o interpelare prim-ministrului, declarând că este în contra spiritului constituției, ca dreptul de control al Coroanei să fie exercitat de comisari ai guvernului. Prim-ministrul Wekerle a stabilit atunci, că conform constituției noastre, Coroana exercită dreptul ei de control prin

guvernul responsabil și că guvernul își exercită acest drept de control prin trimitera de comisari ai guvernului. Răspunsul prim-ministrului a fost aprobat aproape cu unanimitate de cameră. Prin aceasta delegarea de comisari ai guvernului a fost încuviințată și privită ca dreaptă și legală de factorii constituționali, singuri îndrepățiti aici să judece.

Dar chiar dacă n'am sta în fața unei confirmări atât de exprese a procedării guvernului, sănătatea motive care ar îndreptăți supravegherea strictă a autonomiei acordate bisericii române. In cursul invaziunii române în Ungaria, am văzut o serie de aparițuni triste în populația română, — chiar dacă n'au fost apariții de ordin general, — totuși au fost cazuri multe neplăcute, pentru care purtau vina preoților și învățătorilor acestei biserici prin acțiunea lor agitatorică, de rătăcire, așa că tocmai organele autonome bisericești.

Recunoscându-se atitudinea corectă a masselor mari ale românilor din Ungaria, — chiar și în cercurile române de bună credință, dreptul de control așa cum a fost exercitat acum la Sibiu, Caransebeș și Arad, trebuie aprețiat ca o măsură necesară. Dacă față de această măsură s'a procedat pe ascuns sau pe față cu boicotarea, toți aceia cari s'au făcut vinovați de această procedare, se expun bănuielii, că așteptau sau doreau astfel de lucruri dela sinoade, care nu admit controlul autorităților.

Este acum întrebarea, ce efect se așteaptă în cercurile organizatorilor acestei boicotări. Dacă e la mijloc intenția, de a se exercita efect asupra străinătății prin această demonstrație, trebuie să ne ridicăm aici glasul cu bunăvoie, dar cu hotărâre pentru un avertisment, îndemnând să se renunțe curând la astfel de intențuni. Unde acest avertisment nu are efect, acolo brațul puternic al statului ungur va și să facă ordine.

Aradul, Caransebeșul și Sibiul nu sănătate în Boemia, — lucrul acesta il vor afla destul de în grabă urzitorii acestui paș.

Intervenția grabnică a statului ungur va avea înrăurire neîntâziată, chemând la realitate pe domni, ca să știe unde se află.

Iar dacă aceste manifestații au de scop să aibă efect în politica internă a țării, va fi bine să arătăm că exercitarea dreptului de control se face în chip legal de factorii constituționali, și că în această privință poate hotără numai statul ungur și legislativa lui, și nici de cum ținuta unor membri singuratici ai sinoadelor eparhiale.

Sătem de convingere, că toată Ungaria, împreună cu massele mari ale poporului român, încuviințează acest punct de vedere, unicul cu putință, și credem, că acei cari voesc să se folosească de autonomia bisericii gr. or. române pentru excese contra drepturilor statului, fac cel mai rău serviciu acestei autonomii.

Sinodul Arhidiecezan

I. Raportul Consistorului Arhidiecezan plenar

Preavenerat Sinod Arhidiecezan!

Despre afacerile de competență Consistorului arhidiecezan **plenar** pe cei din urmă doi ani, și anume dela sesiunea sinodului din anul 1916 până azi, avem onoare a face următorul raport:

I. Fiind încă în vacanță scaunul de arhiepiscop, afacerile arhidiecezei, conform dispozițiunii cuprinse în §. 118 din Statutul organic, au fost conduse tot de I. P. C. Sa Dr. Ilarion Pușcariu, arhimandrit, vicar arhiepiscopal.

II. Pentru îndeplinirea scaunului de arhiepiscop și mitropolit făcându-se dispozițiunile prescrise în Statutul organic, alegera s'a efectuat în Sibiu în ședința Congresului electoral, dela 23 iulie 1916, ales fiind I. P. C. Sa vicarul arhiepiscopal din Oradea-mare, arhimandritul Vasile Mangra, iară înaltă aprobare a actului de alegeră s'a făcut prin autograful prefață din 8/21 Septembrie 1916. Consacrarea și instalarea nouului arhiepiscop și mitropolit s'a făcut în mod sărbătoresc la 16/29 Octombrie 1916 în biserică din Oradea-mare.

În ședință plenară din 18/31 Octombrie 1916, ținută în Oradea-mare, noul arhiepiscop-mitropolit Vasile Mangra, a declarat, că a luat conducerea arhidiecezei, ceeace a adus și la cunoștința clerului și poporului prin circularul ce se acclude sub 1/.. Totodată a notificat, că în caz de absență cu substituirea îl autorizează pe arhimandritul Dr. Eusebiu R. Roșca, asesor consistorial și director seminarial, care dispoziție s'a susținut și după reîntoarcerea Consistorului la Sibiu, prin dispoziția prezidială din 27 August 1917, luată la cunoștință în ședință plenară din 21 Septembrie 1917, prin concluză Nr. 6390 plen.

III. În 14/27 August 1916 regatul vecin România declarând resbel monarhiei noastre, îndată ce s'a știut despre aceasta, în 15/28 August 1916, Consistorul s'a întrunit în ședință plenară și a luat dispozițiunile necesare pentru refugierea Consistorului și pentru asigurarea valorilor arhidiecezei, iar din ședința senatului bisericesc, ținută la 16/29 August 1916, prin Circularul Nr. 8980 ce se acclude sub 1/.. aducând la cunoștința clerului și a poporului aceasta sguaduoare stire, l-a indemnăt din nou la datorințele față de patria iubită, invitându-i să finalize rugăciuni către preabunul Dumnezeu pentru succeseul armelor oştirilor noastre și pentru că mai curândă restabilire a păcii.

Tot atunci, sub Nr. 8977, a adresat o reprezentare către Excelența Sa Dl ministrul președinte, în care a cerut a se luă dispozițiunile necesare pentru a se putea refugia Consistorul.

La 3/16 Septembrie 1916 arhimandritul vicar arhiepiscopal Dr. Ilarion Pușcariu convoiea Consistorul la ședință plenară, în care comunică un ordin al comisarului regesc al jării înmanuat pe calea poliției de graniță, în sensul căreia, pe baza unui mandat al Excelenței Sale D-lui ministrul regesc ungăr de culte și instrucție publică, are să plece dimpreună cu asesorii consistoriali la Oradea-mare, dacă cu sine valorile arhiepiscopiei, tot asemenea are a face și direcțunea seminarială, căreia este a î se comunica acest mandat, și deoarece din cauza etăii întărită și a stării sanitare nu poate călători la Oradea-mare, în conțelegeră cu Consistorul, împuernicește pe arhimandritul Dr. Eusebiu R. Roșca, asesor consistorial și director seminarial să îl înlocuiescă în aceasta misiune. Roagă deci Consistorul să facă pregătirile de lipsă pentru plecare sub conducerea substitutului amintit, luând cu sine și valorile.

Consistorul a luat act de comunicările făcute și în 4/17 Septembrie 1916 a plecat la Oradea-mare.

La 10/23 Septembrie 1916 s'a ținut în Oradea-mare prima ședință a Consistorului sub prezidiul arhimandritului Dr. Eusebiu R. Roșca și prin circularul ce se acclude sub 1/.. s'a adus la cunoștința clerului și credincioșilor refugierea Consistorului la Oradea-mare și s'a luat dispozițiunile necesare pentru funcționarea Consistorului între împrejurările date. Consistorul a rămas la Oradea-mare până la 17/30 Iunie 1917, când s'a reîntors la Sibiu, ceeace s'a adus la cunoștința credincioșilor prin circularul ce se acclude sub 1/..

IV. La 8/21 Noemvrie 1916 o jale adâncă a cuprins țara întreagă. Maiestatea Sa preagrăiosul împărat și rege Francisc Iosif I. s'a mutat la cele vecinice. Consistorul în ședință din 10/23 Noemvrie 1916, a luat cu adâncă întristare act de încetarea din viață a Maiestății Sale împărat și rege Francisc Iosif I. și în cale telegrafică a

condolat la cancelaria de cabinet a Maiestății Sale, iar prin circularul ce se acclude sub 1/.. a adus la cunoștința clerului și poporului din arhidieceză acest caz trist și a dispus, ca până la mormântare în fiecare parohie să se fragă pe zi de trei ori clopetele; pe biserici și școale să se arboreze standard negru de doliu, iar în ziua înmormântării să se servească sfânta liturgie și părăstas pentru odihna sufletului răposatului împărat și rege Francisc Iosif I. cu care ocaziune preoții vor comemora faptele de eternă vrednicie ale răposatului monarh.

In legătură cu acestea prin circularul ce se alătură sub 1/.. s'a anunțat suirea pe tron a Maiestății sale Carol IV. și s'a ordonat, ca să fie pomenit la serviciile bisericesti.

In o inspecție a bravei noastre armate, în 28 Octombrie 1917, Maiestatea Sa gloriașul nostru împărat și rege a fost în pericol de a se îneca în riu Isonzo. Consistorul în ședință plenară și-a exprimat bucuria în fața scăpării norocoase a Maiestății Sale, căreia a dat expresiune și prin o telegramă trimisă cancelariei de cabinet a Maiestății Sale. Totodată prin circularul ce se acclude sub 1/.. a dat ordin, ca în toate bisericile noastre să se înalte rugăciuni de mulțumită pentru scăparea norocoasă a Maiestății Sale.

V. In cursul anului 1916 au devenit vacante posturile de protopresbiter în tracătele, Câmpeni și Hunedoara prin trecerea la cele vecinice a protopresbiterilor Romul Furdui și Avram Păcurariu, iar în cursul anului 1917 cel al tractului Cohalmului prin răposarea protopresbiterului Ioan Bercan, și atât pentru întregirea acestor protopresbiteri, cât și pentru întregirea protopresbiteratului Ilia, devenit vacant mai multe, s'a luat dispoziția necesare.

VI. Numărul exhibitorilor în anul 1916 a fost 10,902, iar în 1917 a fost 10,434. Un conspect special arată actele nerezolvite până la datul acestui raport, un aile doilea raport arată actele nefinalizate, indicându-se pe scurt la fiecare cauza din care n'au putut fi finalizate.

Obiectele după natura lor au fost:

	1916	1917
Prezidiale	433	512
Plenare	274	295
Bisericești	2187	3132
Scolare	2956	3545
Epitropești	4832	2722
Dotație dela stat	220	228

Cu total 10,902 10,434

Exibitele s'a rezolvat parte în ședințe, parte din prezidiu.

Ședințele consistoriale. In cursul anului 1916 s'a ținut 126, în cursul anului 1917 s'a ținut 114.

Dintre acestea au fost:

Plenare	in anul 1916	13	in anul 1917	6
Bisericești	" "	34	" "	39
Scolare	" "	33	" "	32
Epitropești	" "	35	" "	37
Mixte	" "	11	" "	-

Ordinare au fost:

Plenare	in anul 1916	5	in anul 1917	2
Bisericești	" "	26	" "	27
Scolare	" "	27	" "	22
Epitropești	" "	31	" "	25

Şedințe ordinare în total 165.

Şedințe extraordinare:

Plenare	in anul 1916	8	in anul 1917	4
Bisericești	" "	8	" "	12
Scolare	" "	6	" "	10
Epitropești	" "	4	" "	12

Şedințe extraordinare în total 64.

VII. La 1 Octombrie 1917 expirând periodul congresual 1914—1917, în înțelesul dispozițiunilor din Statutul organic s'a ținut alegerile de deputați congresuali pentru un nou period de trei ani. Alegerile s'a ținut în termenele normale și actele sunt înaintate la Consistorul metropolitan.

VIII. Expirând în Dumineca Tomii din anul curent mandatele de deputați la sinodul arhidiecezan, în înțelesul normelor din vigoare s'a ordonat alegeri nouă pentru un nou period de trei ani 1918—1921. Actele electorale se transpun cu raport special.

XI. Cu finea anului 1917 a expirat periodul de trei ani, pentru care au fost alese corporațiunile de conducere în protopresbiterate și în parohii, și în conformitate cu normele din vigoare s'a ordonat reconstituirea acestor corporațiuni pe un nou period de trei ani.

X. Starea de resbel a adus cu sine, că nu s'a putut ține în mod normal și noadele protopresbiterale.

In anul 1916 nu s'a ținut în 7 protopresbiterate, anume în: Abrud, Avrig, Bran, Câmpeni, Orăștie, Târnava și Treiscaune; în 1917 nu s'a ținut în 18 protopresbiterate, și anume în: Abrud, Avrig, Agnita, Bran, Brașov, Câmpeni, Cluj, Deva, Hațeg, Hunedoara, Ilia, Murăș-Oșorhei, Regini,

Orăștie, Sibiu, Sighișoara, Târnava și Treiscaune.

Imprejurarea cu neținerea sinoadelor protopresbiterale dimpreună cu indicarea motivelor din cari aceleia nu s'au putut ține, s'a notificat la timpul său Consistorului, care a luat act despre starea lucrurilor.

Sperăm, că în scurt timp se vor reintroduce stări normale, și sinoadele protopresbiterale își vor lua din nou cursul lor normal.

XI. Hotărările sinodale din anul 1916 s'a executat în sfera de activitate a Consistorului, și despre modul cum s'a executat, urmează rapoarte speciale.

II. Din senatul bisericesc

In consonanță cu dispozițiunile «Statutului organic», Consistorul arhidiecezan ca senat bisericesc și în anii 1916 și 1917 a năzuit să promoveze mersul regulat al tuturor chestiunilor apartinătoare la sfera de activitate.

Cu durere trebuie să amintim însă că prin intrarea în răsboi, contra monarhiei noastre, a regatului vecin România, pacea și liniștea sfintei noastre biserici și a credincioșilor ei, cu deosebire în partea sud-estică a arhidiecezei, a fost sguaduită și conturbată.

O parte din preoți, 45, au fost deținuți; altă parte, 97, internați, și o asemenea soarte au avut și o parte însemnată a credincioșilor; iar deodată cu respingerea armatei dușmane au dispărut din motive necunoscute 92 de preoți, despre a căror ubicație nici astăzi nu se știe.

Din unele biserici, apartinătoare protopresbiterelor: Bran, Brașov și Treiscaune, au fost confiscate chiar și cărți rituale, iar în mai multe comune din protopresbiteratul Treiscaunelor, credincioșii au fost siliți să treacă la altă confesiune, deosebile ceeace urmează raport special.

Consistorul îndată ce aflat de aceste triste și durerioase stări, a făcut tot ce i-a stat în putință, ca credincioșii să nu sufere în trebuințele lor spirituale, numind administratori, unde s'a putut din comunele străine, unde aceasta nu a fost posibil, preoți din alte protopopiate, iar în unele parohii s'a instituit administratori parohiali stabili.

Cu privire la preoții internați Consistorul a intervenit în 23 Noemvrie 1916 sub Nr. 9877 la dl ministrul reg. ung. de culte și instrucție publică pentru eliberarea tuturor preoților internați. Reprezentanținea Consistorului, precum și răspunsul d-lui ministru se alătură sub 1/.. In urma intervinrilor speciale li s'a permis să se întoarcă acasă la 64 de preoți, dar și azi în deosebite părți ale țării și cu deosebire în comitatul Sopron mai sunt internați 33 preoți.

Dintre preoții deținuți, au fost eliberați 29, iar astăzi mai sunt deținuți 16.

Dintre preoții dispăruti s'a reîntors 6; la întoarcere au fost toti interogați și deținuți. Dintre aceștia 4 după închisoare de căte mai multe luni au fost absolvăți de sub acuza; unul după închisoare de 7 luni a fost internat în comitatul Sopron, iară unul este condamnat la închisoare de 2 1/2 ani.

N'a intrelăsat Consistorul a se îngrijii și de acei fi ai bisericii aflători pe diferitele fronturi și în diferitele spitale, ca să nu rămână fără mângăere sufletească în momentele cele mai grele ale vieții lor, și în urma intervinrilor făcute, numărul preoților militari din arhidieceză s'a înmulțit dela 16, căci au fost în 1916, la 41, iar soldaților li s'a trimis gratuit zeci de mii de cărți de rugăciune precum și alte scrieri de cuprins religios-moral, ceeace este evident mai în special din raportul Comisiunii administrative a tipografiei arhidiecezane, iar față de cei rămași acasă încă s'a îngrijit Consistorul, îndemnându-i a avea încredere în bunul Dumnezeu, carele singur ne poate ocrăti în aceste zile grele, îndatorându-se preoțimea, să facă rugăciuni speciale pentru învingerea armelor noastre și pentru încreșterea înfricoșatului răsboi, dându-li-se în privința aceasta diferite invitații și poveje.

Mai amintim în fine, că toate concluzile Veneratului Sinod ultim, avizate la competență acestui senat au fost promulgate și puse în lucru, și dacă unele din ele nu au fost încă duse la un bun sfârșit, motivul este timpul critic prin care trezem.

Premise acestea, în special raportările următoarele:

I. Despre starea clerului și a populației în anul 1917 acludem la acest raport sub litera A) Conspectul general statistic.

Statul preoțesc, conform acestui conspect compus pe baza conspectelor speciale intrate dela oficiile protopresbiterale, se prezintă astfel:

a) în centrul :	
Vicar arhiepiscopesc, arhimandrit	1
Director seminarial, arhimandrit	1
Asesori consistoriali, protopresbiteri	4
Funcționari consistoriali, presbiteri	2
Profesori seminariali, presbiteri	4
Director la școală «Asociațiiunii», presbiteri	1
Ofițiali consistoriali, diaconi	2

b) în afară:

Protopresbiteri, totodată parohi	30

<tbl_r cells="2" ix="3" maxcspan="1" maxrspan="1" usedcols="2

VII. Procese matrimoniale și disciplinare:

a) matrimoniale în decursul anului 1916 au intrat și s-au finalizat 69, iar în decursul anului 1917, 61;

b) disciplinare pentru diferite transgresiuni și delictele în 1916 au fost 50, dintre care 35 s-au finalizat, iar 15 sănătă în cursere; în 1917 au fost 37, dintre care 25 s-au finalizat, iar 12 sănătă în cursere.

Reforma electorală

După pauză de o săptămână, comisia parlamentară s'a întrunit ierăș în sănătă la 23 l. c., după ameaș la ora 5. Președinte: Ladislau Beöthy.

La §. 2. și-au exprimat îngrijorările deputați Acuțiu Bizony și Samuil Bakonyi, care au cerut să se păstreze textul proiectului original.

Iuliu Varga dorește să se introducă, ca o condiție generală în §. 1. terminarea școalei primare de 4 clase sau cunoașterea limbii maghiare în scris și citit.

Ștefan Haller nu primește condiția de șase clase primare, fiindcă este îndreptată împotriva populației dela sate, în favoarea elementelor dela orașe.

Raportorul Andrei Cizmazia recomandă modificări stilare în §. 2.

Ședința se ridică la ora 8 seara.

În 24 Mai d. a. la 5 ora s'a întrunit de nou. După discursurile rostite de: Carol Huszár, contele Stefan Tisza, prim-ministrul Wekerle și Ștefan Szabó, președintul Beöthy a dispus votarea. Întâi s'a votat asupra textului original din §. 2. al proiectului: intruște numai șase voturi.

Se pune la vot *modificarea înaintată de raportor*, care zice că: primesc dreptul de alegători ceice au terminat șase clase primare, sau care au terminat patru clase primare și stiu afară de aceasta și unguște. (Acesta este punctul de vedere al guvernului). Au votat pentru 8, contra 21 din partidul muncii și 2 din partidul poporului.

Urmează la vot *modificarea prezentată de contele Ștefan Tisza*, care a propus să se omită *patru clase primare și cunoașterea limbii maghiare*, și în locul acestora să se introducă pentru obținerea dreptului de alegător *terminarea de șase clase primare*. Majoritatea comisiunii primește propunerea făcută de contele Ștefan Tisza.

Deputatul Árpád Falussy înaintează părere separată, care o va motiva în plen.

Ședința de Sâmbătă, în 25 Mai, deschisă la ora 10 înainte de amiazi, a desbatut paragraful al treilea, care s'a votat cu schimbarea propusă de raportor și susținută de contele Ștefan Tisza, de a se lăsa ca bază lista alegătorilor dela 1918. Se mai votează câțiva paragrafi. Proxima ședință va fi în 31 Mai n.

Sinodul arhidiecezan — și d-l Goldiș

Goldiș. Ziarul *Pesti Napló* din 22 l. c. comunică o declarație a d-lui Vasile Goldiș în afacerea comisarilor guvernului trimiși la sinoadele eparhiale din anul acesta. Adevărată cauză a trimiterii comisarilor la sinoade este aceea, că — după d-l Goldiș — mitropolitul Vasilie Mangra a cerut guvernului să-i trimită la sinodul arhidiecezan un comisar al guvernului, căci el — mitropolitul — s-a temut de atacurile violente celuia așteaptă, din cauză că a cedat atât de ușor statului școalele românești.

Keleti Értesítő anunță, că mitropolitul Vasilie Mangra a zis, cu raport la cele afirmate de d-l Goldiș, următoarele:

Declarația aceasta nu numai o resping hotărât, ci trebuie să o calific de calomnie micinoasă. Tot mai din contră, eu am fost acela, care după primirea ordonanței ministreriei m'am adresat direct atât către ministrul de culte, cât și către ministrul președint, și am cerut să dispună prin telegramă revocarea comisarului guvernului. Sinodul dela Sibiu a luat act cu deplină recunoaștere despre pașii mei întreprinși în această afacere.

Din Irlanda. Nemulțumirile irlandezilor se sporesc zilnic și revoluția prinde rădăcini tot mai puternice. Guvernul englez arestează mereu pe șefii poporului din Irlanda. Legea militară engleză a pricinuit mișcările revoluționare. Irlandezii nu se mulțămesc acum cu Homerule, ci pretind drepturi cu mult mai largi, exploatând situația grea actuală, în care se găsește Anglia răsboinică.

Situația pe teatrul răsboiului. Nu s'a petrecut eveniment de seamă pe diferitele fronturi.

Raportorii de răsboi ai înțelegerii vesc de câteva săptămâni, că pe teatrul

luptelor dela vest germanii sănătă gata să pornească o nouă mare ofensivă, care va hotără definitiv soarta răsboiului. Ofensiva până acum n'a urmat. S'a dat atacuri parțiale și înaintări de recunoaștere pe unele locuri din front, precum și întreprinderi aeriane și de-o parte, și de alta.

In nopțile de Marți și Miercuri aeroanele germane au bombardat Parisul și au produs nespusă panică în toată capitala. Întreg Parisul s'a refugiat în pivnițe. Au căzut jefuri câteva persoane, și clădiri mari și mici.

Pentru orfelinat

Au mai intrat următoarele daruri:

1. «Lumina», Sibiu, rata III 1000 Cor.
2. «Şoimul», Uioara, . . . 50 „
3. Petru Vaida, paroh în Inău (tractul Cetatea de peatră), colectă dela credincioșii de acolo . . . 100 „

Total: 1150 Cor.

Cassa Arhidiecezană.

Textul tratatului de pace între România și Puterile Centrale

(Fine)

Articolul XXII.

Cu privire la amănuntele predării de care se prevede la articolul XVI, către Administrația civilă, precum și cu privire la retragerea ordonanței publicate de Administrația de ocupație, se va încheia o convenție osebită. Din faptul acestor ordonanțe, nu se vor putea ridica cereri de despăgubire; de asemenea, se vor respecta drepturile terților dobândite pe baza ordonanțelor.

Administratori forță și licidatorii numiți prin dispoziția Administrației de ocupație, pot fi trași la răspundere penală sau civilă, pentru abatere dela datele lor, numai cu aprobarea Comandamentului de căpitanie al armatei de ocupație; apoi pentru activitatea lor ca atari, nu pot decurge nici pedepse, nici alte prejudicii.

Articolul XXIII.

Cheltuielile făcute în teritoriile ocupate, cu mijloacele Puterilor Aliate, pentru lucrări publice, cuprindându-se și întreprinderile industriale, vor fi înapoiate acelor purerii la predare.

Până la părăsirea teritoriilor ocupate întreprinderile industriale amintite la articolul 1, vor rămâne sub Administrația militară. La întrebuirea produselor lor se va avea în vedere și împlinirea trebuințelor interne române.

Capitolul al șaselea

Articolul XXIV.

România va încheia pace cu Germania, Austro-Ungaria, Bulgaria și Turcia cu un act de navigație pe Dunăre, pe bazele următoare.

(Urmează dispozițiunile de amănunt).

Articolul XXVI.

Germania, Austro-Ungaria, Bulgaria, Turcia și România au dreptul să fie vase de răsboi pe Dunăre. Acestea pot naviga în jos până la mare, în sus până la granița superioară a propriului teritoriu de Stat.

Ele însă nu pot intra în legătură cu țările unui alt stat, sau să abordeze acolo, decât cu abordarea obținută pe cale diplomatică, a aceluia stat, afară de cazul de forță majoră.

Fiecare putere reprezentată în Comisiunea gurilor Dunării are dreptul să fie căte două vase de răsboi ușoare la gurile Dunării ca staționare. Acestea pot staționa în sus până la Dunăre fără o a-nume autorizare.

In porturile și apele Dunării se recunosc vaselor de răsboi menționate la articolul 1, 2, toate privilegiile și folosurile pentru vasele de răsboi.

Capitolul al șaptelea

Articolul XXVII.

In România se recunoaște cultul rom-catolic, gr-unit, protestant, mohamedan și iudaic aceeaș libertate și aceiaș protecție legală și administrativă ca și celui român-ortodox. In deosbi trebuie să li se recunoască dreptul de a intemeia parohii sau comunitățile de cult, și de a înființa școale, care vor fi private ca școale particulare, și nu vor putea fi împiedicate în activitatea lor decât numai în cazul unei

atingeri a asigurării statului sau a ordinii publice.

Elevii pot fi săliți a lua parte la învățământul religios în toate școalele publice și particulare, numai întrucât li se predă de către profesorii îndreptățiti de confesiunile lor.

Articolul XXVIII.

Osebirea de confesiuni religioase să trebue să exercite în România nici o influență asupra drepturilor politice civile.

Principiul exprimat la articolul I. va fi adus la înăpunere și în ce privește împărtășirea locuitorilor României fără supușenie, cuprindându-se și evreii priviți acolo până acum ca străini. In acest scop, se va decreta în România, până la ratificarea tratatului de pace, o lege după care în ori ce caz, toți cei fără supușenie, care au luat parte la răsboi, fie în serviciul militar activ, fie în serviciul auxiliar sau cei ce sănătă născuți în țară și stabiliți acolo și se trag din părții născuți acolo, vor fi socotiți, fără altă considerație, de cetățeni români deplin îndreptățiti, și ca atari vor fi înscrise la tribunale. Dobândirea cetățeniei române se va întinde și asupra soților legitimi și asupra copiilor români ai unor asemenea persoane.

Capitolul al optulea

Articolul XXIX.

Raporturile economice între puterile aliante și România vor fi regulate prin convenții speciale care formează o parte întregitoare a tratatului de pace și intră în vigoare odată cu acestea, întrucât în ele nu se prevede altfel.

Acelaș lucru se stabilăște și în privința raporturilor de drept public și privat a regulației pagubelor de răsboi și civile, preschimbul de prisoneri și de internații civili, a decretului de amnistie, precum și în privința tratamentului vaselor fluviale și a ori căror alte mijloace de transport, căzute în puterea adversarului.

Pentru interpretarea acestui tratat sănătă hotărătoare textul german și cel român pentru relațiunile dintre Germania și România; textul german, unguresc și cel român, pentru relațiunile dintre Austro-Ungaria și România, textul bulgar și cel român pentru relațiunile dintre Bulgaria România, și textul turcesc și cel român pentru relațiunile dintre Turcia și România.

Acest tratat de pace va fi ratificat, iar documentele pentru ratificare vor fi preschimbate pe cât se poate mai curând, la Viena.

Tratatul de pace intră în vigoare, întrucât nu se prevede altfel în el, odată cu ratificarea sa.

Spre credința cărora plenipotențișii au semnat acest tratat de pace și au pus pe dânsul sigiliile oficiale.

Făcut în cinci exemplare originale, la București la 1918.

Stirile zilei

Din călătorie în Orient. Părechea imperială și regală, întorcându-se dela Constantinopol, s'a oprit la Filippopol, unde Maiestățile Lor au depus o cunună pe coscuțigul principesei Maria Luiza, sora împăratului și reginei Zita, și prima soție a regelui bulgar Ferdinand. Dela Filippopol trenul a trecut prin Sofia; aici, la gară, regelui Ferdinand cu familia și ministrii săi și-au luat adio dela Maiestățile Lor. La Belgrad trenul s'a oprit o oră; suveranul a primit aici defilarea trupelor de acolo. În aceeași zi seara, în 24 l. c., părechea domnitoare a sosit la Baden.

Nu mai formează teritor de răsboi. Comitatele Treiscaune și Ciuc, încheindu-se pacea cu România, nu mai sănătă teritor de răsboi. Prin urmare nu se cere dela călători nici un certificat de trecere, ci numai legitimarea obișnuită și la alte călătorii.

Cincisprezece mil ofișeri avansați. Külügy-Hadúgy publică avansările în armată în luna Mai și anului curent. Au fost avansați 15,000 ofișeri.

Al optulea împrumut de răsboi. Pre-gătirile pentru emisiunea împrumutului al optulea de răsboi s'a inceput. Terminul emisiunii nu e stabilit. In cercurile financiare se susține, că subscricerile la împrumut se vor face pe timpul secerișului, când se va începe valorizarea recoltei și cercuriile economice vor dispune de capital.

Se licvidează ajutoarele celor păgubiți prin răsboi în Ardeal. Intru acoperirea ajutoarelor celor păgubiți prin răsboi în Ar-

deal, ministrul de interne a licvidat deocamdată suma de 16 milioane coroane. Suma aceasta se va folosi mai ales spre a se procura vite cornute. Cei păgubiți vor fi ajutorați numai în măsura reclamată de asigurarea necesităților celor mai imperioase ale lor. Dacă situația celor păgubiți acordă garantă îndestulitoare, ajutorul se acordă sub titlul de împrumut, fără camete.

Se stabilesc cvote noi pentru făină. Oordonanță nouă a ministrului alimentației publice dispune, ca în orașe în viitor fiecare persoană să capete pe lună 7·2 kg. făină. Producenții vor primi 12 kg., persoanele de gen feminin 10·5 kg., iar copiii 9 kg. Muncitorii industriali vor primi 10·5 kg., femeile 9, iar copiii lor 8·5 kg.

Oi din România pentru Ungaria. În te-meul noului contract comercial încheiat cu România, aceasta va da Ungariei trei sute de mii de oi. Predarea se va face sub supravegherea consilierului ministerial Béla Dörner. Pe la Petroșeni vor fi mănăte în Ungaria 20,000, pe la Turnu-roșu 80,000, iar pe la Bran și Timiș vre-o 70,000 de oi. Prețul de o oaică este 160—200 coroane.

După 50 de ani. Ordinul premontreilor din Jászovár cu începere dela anul 1868 a primit spre îngrijire lăsământul literar al poetului maghiar Mihail Tompa, sub condiție de a nu fi deschis până în 1918. La cincizeci de ani, lăsământul sigilat a fost deschis în mod solemn în 21 Mai a. c. și dat Academiei de științe din capitală. Cuprind o așa numită *Carte neagră*, în care poetul caracterizează unele persoane ale timpului său.

Trei sute ani dela isbucnirea răsboiului de 30 de ani. În 23 Mai a. a. s'a împlinit 300 de ani de când a isbucnit răsboiul de 30 de ani (1618—1648). Marele răsboi religios s'a început cu răscoala statelor boeme împotriva puterii împăratului Ferdinand. La anul 1620 în lupta dela Muntele alb boemii au fost învinși, iar statul boem a început să mai existe.

Flota rusească de pe Marea neagră. Agenția Havas aduce stirea, că întreaga flotă rusească de pe Marea neagră va trece în proprietatea Ucrainei.

In amintirea lăbuților răposați. D-na Maria Olariu n. Munteanu, soție de învățător în Poplaca, într-o odihna sufletului tatălui său decedat, a binevoită a dării 10 cor. la Legatul Nelu Stroia pentru ajutorarea copiilor săraci din Sibiu-cetate, apli-cați la meserii. Pentru prințul exprimă sincere mulțumite: Vic. Tordășianu, președintul Reuniunii sodalilor români din Sibiu.

Binevoitor

